Secció V. Anuncis

Subsecció segona. Altres anuncis oficials

CONSELL INSULAR DE MALLORCA
DEPARTAMENT DE VICEPRESIDÈNCIA DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS

18443 ***Notificació per edictes als efectes de l'article 59,5 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú de l'acord de la Comissió Insular de Patrimoni Històric de dia 2 de juliol de 2013 (exp. 172/2013).***

De conformitat amb el que disposa l'article 59.5 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, es procedeix mitjançant aquesta publicació a la formal notificació per edictes a la sra. Susanne Ebba M. Brandt, al sr. Nadal Palmer Vadell, a la sra. Renate Ohle, al sr. Lutz Rudiger Ristow, al sr. José Bauzá Darder, al sr. Hans Jurgen Bintrup, a Monte d'Or SA i als possibles interessats del següent acord:

A la sessió del dia 2 de juliol de 2013, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre d'altres, el següent:

"Núm. d'ordre:I.2
Expedient:172/2013
Interessat:VICEPRESIDÈNCIA DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS
Promotor:VICEPRESIDÈNCIA DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS
Objecte:MODIFICACIÓ DE LA DECLARACIÓ COM A BIC DEL CASTELL DE SANTUERI
Emplaçament:CASTELL DE SANTUERI
Municipi:FELANITX

L'acord és el següent:

I. Incoar la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument i zona arqueològica, del castell de Santueri del terme municipal de Felanitx, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 26 juny de 2013, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.
II. Suspendre la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada així com dels efectes de les llicències ja concedides. Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular de Patrimoni Històric.
Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.
Tot això de conformitat amb els punts 3 i 4 de l'article 8 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears.
L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre de PHIB.
III. Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Felanitx i al Govern de les Illes Balears.
IV. Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de Estat i anotar-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i comunicar-ho a la

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comuniqui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin."

El trasllat d'aquest acord es fa a reserva de l'aprovació de l'Acta.

Palma, 3 d'octubre de 2013

La secretaria delegada de la Comissió Insular de Patrimoni Històric
Serafina Munar Gregorio

ANNEX I

(Es publica com a annex un extracte de l'informe tècnic de data 26 de juny de 2013. L'informe íntegre a què fa referència l'apartat I de l'acord d'incoació, consta a l'expedient administratiu núm. 172/13. Aquest expedient es podrà consultar a les dependències del Servei de Patrimoni Històric (Plaça Hospital, 4, Palma 07012) per aquells interessats en el procediment i que acreditin aquesta condició, d'acord amb el que disposa l'art. 31 i ss. de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, modificada per la Llei 4/1999, de 13 de gener).

INTRODUCCIÓ

La primera iniciativa per dotar a l'arquitectura defensiva d'una normativa amb caràcter jurídic que permetés la seva tutela fou el Decret de 22 d'abril de 1949 sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establia la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identifiqués aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es va complir amb la redacció, el 1968, del "Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar." En aquest inventari apareix el Castell de Santueri, amb el codi 100.

Per tant, aquesta protecció afecta al Castell de Santueri que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC i consta inscrit, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008421.

L'objecte del present expedient és delimitar el Castell de Santueri i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària, així com també completar allò que estableix la llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural.

MEMÒRIA HISTÒRICA

El Castell de Santueri es troba a uns set quilòmetres al sud-est de Felanitx. Està situat a la part superior de l'anomenada Mola de Santueri, elevació que forma part de les Serres de Llevant. Es tracta d'un turó de forma massissa i arrodonida amb una superfície plana al capdamunt envoltada per tot un seguit de penya-segats que la fan de natural quasi inaccessible. Per la seva forma i situació es constitueix en una talaia des d'on es pot veure i vigilar una vasta extensió tant de terra com de mar. És una clara simbiosi d'accidents topogràfics i construccions militars que tenen com a resultat una fortalesa gairebé inexpugnable. L'adaptació de les estructures defensives a l'orografia de la mola li confereix una planta irregular. L'extensió és d'aproximadament 426 hectàrees i respecte del nivell del mar es troba a 423 m.

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

A partir de les restes que s'han trobat a les diferents coves del penya-segat on es situa el Castell (cova dels Bous, cova Calenta, Confessionari dels Moros) es pot deduir que l'ocupació de la zona on s'ubica el castell es remunta al període pretalaiòtic. Per altra banda, i en excavacions dutes a terme a l'esplanada que ocupa el castell, els arqueòlegs també han documentat vestigis que poden correspondre a una ocupació durant l'època romana, vàndala o bizantina.

Durant l'època islàmica, i tal com relaten les cròniques de la Conquesta, o el Llibre del Repartiment, se sap que a Santueri devia existir alguna classe de fortificació o refugi, ja que la població sarraïna, arrel de la conquesta de Jaume I es refugiaren, entre d'altres llocs, en aquesta muntanya. En qualsevol cas, l'absència de dades arqueològiques d'aquesta cronologia no permeten proposar quina funció precisa tenia aquesta fortalesa i si existien o no construccions de qualque tipus i quin ús en feia la població autòctona.

El cert és que el castell fou uns dels darrers reductes que es resistiren a la conquesta de Jaume I al 1229, i que una vegada retut passaria a engruixir les propietats de Nuno Sanç.

Els castells roquers de Mallorca, com és el cas de Santueri, són en general refugis defensats més per la pròpia natura que per obra construïda, i tan sols en aquells punts on la penya permetria els atacs enemics s'aixecaven murades, torres, portes, etc. A més, als seus interiors es construirien algunes edificacions com forns, molí, aljubs, etc. dels quals, per ser excavats, sols ens han arribat aquests darrers. En el cas de Santueri queden, a una part de l'interior de la murada, restes d'opus spicatum, tècnica empleada pels àrabs fins al segle X.

Durant el segle XIV el castell sofrí una transformació radical fent que desapareguessin, si n'hi havia, les construccions anteriors. Hi ha referències documentals des de 1309 fins a finals d'aquella centúria sobre obres i reformes constants per arreglar els panys de la murada, reformes de les portes, a les cases o als molins de sang. Entre aquestes reformes, les més importants es dugueren a terme entre 1316-1317 quan es construí la torre circular, anomenada torre de les armes o el 1348, quan es va tornar a emmurallar novament quasi tot el perímetre del castell.

Al llarg de la següent centúria la documentació també fa constant referència a obres de reforma a diferents parts del castell com la capella, les cases, el molí, els panys de murada o fins i tot els camins, fent referència al camí principal d'accés o als camins que comunicaven els diferents punts d'interès de la fortalesa.

Des de finals del segle XVI, i durant els segles XVII i XVIII, el castell comença un procés de decadència generalitzat, assenyalant-se, per part dels historiadors, que, durant totes aquestes centúries, no s'ha documentat cap reparació ni reforma, dedicant-se, els seus voltants, per a l'explotació ramadera.

A principis del segle XIX el castell passà a mans privades, continuant el procés d'abandonament. De fet, el 1861, quan el visità Pere d'Alcàntara Penya, mestre major de les fortificacions, ja deia que estava totalment abandonat i semidestruït, amb l'ensorrament de gran part de la murada entre la porta d'accés i la primera torre quadrada, la desaparició dels cassetonats o les portes.

A partir de 1963 es començà a plantejar la possibilitat d'iniciar la seva restauració, però només es va restaurar, a partir de 1969, part del llenç sud de la murada.

Aquest procés de recuperació i restauració de parts del Castell s'ha dut a terme els darrers anys. Entre d'altres, aquestes intervencions s'han fet a la barbacana i zona d'accés, a l'arc d'entrada (reconstruint les dovelles i tractament grafits moderns), Torre de l'Homenatge i a la 1ª i 2ª torre cavallera, consolidacions de diferents murs del llenç, grafits de l'aljub (parcialment executat), etc.

MEMÒRIA DESCRIPTIVA

El Pla de Castells del CIM, per al seu estudi i proposta d'actuació, va establir una sèrie de sectors on incloïa les diferents estructures arquitectòniques visibles. Seguint la mateixa nomenclatura i localització, el castell es conformaria per les següents estructures:

Sector 2 :

- La barbacana d'accés.

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

- Primera porta del recinte.
- Rampa d'accés al portal principal.
- Portal principal.
- Torre de l'homenatge.
- Llenç de muralla amb construccions annexes.

Sector 3.

- Llenç de muralla sud oest.
- Dues torres cavalleres.
- Aljub, amb valuosos grafits al seu interior.

Sector 4.

- Edificació rectangular i estructures annexes. Restes d'un edifici de planta rectangular al que s'adossen les restes de dos aljubs.

Sector 5.

- Dos aljubs.

Sector 6.

- Restes d'un aljub.

Sector 7.

- Pou superior i restes d'estructures arrasades a la cota superior del pujol.

Sector 8.

- Llenç de muralla est.

Sector 9.

- Aljub, terrassa inferior i restes de muralla.

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

Sector 10.

- Torre i llenç de muralla nord est.

Sector 11.

- Llenç de muralla nord-oest. Restes de muralla de forma poligonal oberta i escalonada d'est a oest.

Pel que fa a l'aspecte arqueològic, més enllà del valor del Castell de Santueri com a referent de l'arquitectura militar medieval, és evident que es tracta d'un jaciment arqueològic clau per al coneixement de determinats episodis històrics a Mallorca.

Malgrat no s'han dut a terme excavacions arqueològiques sistemàtiques al recinte, els materials recuperats avancen que l'ocupació en l'antiguitat tardana fou important i per suposat en el període posterior, tant en la ocupació islàmica com després en la conquesta catalana de l'illa.

Es sumen, per tant, en aquest bé cultural, tota una sèrie de valors que cal considerar de manera conjunta: el monumental, l'arqueològic i el mediambiental i paisatgístic, a banda de totes les implicacions immaterials, doncs un element d'aquesta rellevància du implícites tota una sèrie de manifestacions lligades a la toponímia, la història oral, etc.

En especial i en referència als aspectes arqueològics, l'ocupació històrica d'aquest indret fa que li sigui d'aplicació l'article 6.6 de la llei 12/98, en el què s'indica que, en el cas de béns que tenguin restes en el subsòl que només siguin susceptibles d'ésser estudiats amb metodologia arqueològica, tendran també la condició de zona arqueològica.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Estat de conservació físic de les construccions:

Tal i com ja s'ha explicat a la memòria històrica i descriptiva, les restes del castell que ens han arribat es poden considerar pràcticament una ruïna, amb restes muraris, i algunes parts de cobertes de les torres i dels aljubs.

Estat de conservació de la tipologia edilícia i constructiva:

Contràriament al que s'ha dit a l'estat de conservació física de les construccions, on el nivell de conservació edilícia és baix, a les parts que se conserven, el nivell de conservació tipològica i constructiva és elevat o molt elevat, i no s'han detectat, durant els darrers segles, intervencions alteradores de la tipologia.

Factors de degradació:

Els agents ambientals són el principal factor de degradació del Castell de Santueri, sobretot perquè la major part del conjunt està format per estructures fragmentàries i sense coberta. En concret, l'aigua ha estat la causa principal del rentat del morter de junta i de la greu afectació de les estructures que es troben en el nivell més baix del Castell, especialment de l'aljub dels grafits i el fragment de murada que s'hi adossa. A més, ha arrossegat materials al seu pas, provocant grans acumulacions de terres que pressionen els llenços de murada del nivell inferior, forçats a actuar com a murs de contenció.

Els factors biològics han tingut incidència sobre les restes degut a la disgregació que provoquen les arrels de les plantes i la presència de ramat oví en el recinte. La manca de manteniment també ha contribuït a la degradació de les restes. La pèrdua progressiva de la maçoneria dels murs i el creixement descontrolat de la vegetació, entre d'altres, són patologies que es poden minimitzar amb accions

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

puntuals de manteniment. També ha existit la causa antròpica com a factor de degradació, ja que el castell ha estat objecte, durant el segle XX, d'alguns actes de vandalisme. Aquesta causa de degradació, l'antròpica, és un altre factor a considerar, especialment si el Castell s'habilita per a la visita pública.

Descripció de l'estat de conservació per sectors:

El Castell de Santueri no ha estat objecte ni d'una excavació arqueològica exhaustiva ni d'una actuació sistemàtica de conservació. Per contra, s'han anat realitzant intervencions puntuals que han configurat l'estat actual, el qual resumim a continuació:

Sector 1

Aquesta zona prèvia a l'entrada al recinte comprèn dos trams d'escala de factura força recent i consolidats en la darrera intervenció. Per tant, l'estat de conservació és bo.

Sector 2

És en aquesta part del Castell en la que es concentren gran part de les estructures conservades. Intervencions recents han permès assegurar l'escala i la porta d'accés al Castell. La sala annexa a l'entrada presenta una coberta en molt mal estat degut a la filtració d'aigua des del pis superior. Si bé s'ha reduït l'aportació d'aigua pel tractament del paviment superior, no s'ha consolidat la volta, actualment apuntalada. L'espai sobre l'entrada presenta un bon estat de conservació, a excepció d'un fragment de volta, que té un apuntalament provisional. A la torre de l'homenatge s'ha consolidat la maçoneria. Pel que fa a la zona des de l'entrada cap al nord, formada per un llenç de muralla amb un seguit d'estances adossades, els murs presenten un bon estat de conservació però la vegetació impedeix conèixer amb més exactitud l'estat dels paviments. Al final d'aquest recorregut es troba una obertura al mur, sostinguda amb puntals.

Sector 3

La zona que queda al sud de l'entrada està formada per la muralla, què s'estén en dos grans llenços, un des de l'entrada fins a la primera torre cavallera (consolidat el 1969) i l'altre des d'aquesta fins la segona torre cavallera. Aquest fragment ha sigut objecte d'una important consolidació que ha assegurat la seva estabilitat mitjançant la reposició de la pedra caiguda i creant orificis per a la sortida de l'aigua. Així mateix, a ambdues torres s'ha realitzat una intervenció semblant, garantint-ne l'estabilitat.

En aquest mateix sector trobem l'aljub, un dels elements amb un estat de conservació més deficient, fet encara més preocupant per la contínua degradació dels grafits històrics que se troben en els murs interiors. Actualment està apuntalat. També s'ha desviat de forma provisional amb uns taulons de fusta l'aportació directa de l'aigua d'escorrentia, principal factor de degradació. No s'han cobert, però, les obertures que hi ha en els dos extrems de l'aljub.

Sector 4

Els punts més degradats d'aquest sector han estat consolidats en la darrera intervenció, per la qual cosa no hi ha risc de col·lapse dels murs.

Sectors 6, 7

Aquestes estructures presenten un estat regular perquè, si bé no corren risc de pèrdua imminent, no han estat intervingudes. El pou està colmatat de terra, per la qual cosa no s'aprecia amb exactitud l'estat de conservació dels murs. Sí s'observa la pèrdua de part del revestiment interior.

Sectors 8

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

En el cas del llenç de murada est són dues grans esquerdes les que posen en perill l'estructura, fent que l'estat de conservació sigui molt deficient.

Sectors 5, 9, 10, 11

Totes les estructures d'aquests sectors corren risc de col·lapsar per la pèrdua de part de la seva maçoneria. És el cas de la volta de l'aljub del sector 9, el mur est de la torre del sector 10, la part baixa d'un dels murs del sector 5 i el llenç de murada nord-oest del sector 11.

DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN

Per a la realització de la delimitació, tant del propi bé com del seu entorn de protecció, s'han tengut en compte les característiques del propi bé com la seva implantació territorial.

L'objecte de la delimitació del bé, i de l'establiment d'un entorn de protecció, s'han d'orientar fonamentalment a salvaguardar els valors patrimonials que motivaren la declaració. En el cas de Santueri, aquesta protecció tan sols es pot fer efectiva si, a la protecció del propi bé, afegim la protecció de l'espai territorial on s'ubica i amb el que estableix una integració harmònica, amb una clara interrelació entre l'espai històric construït i el medi natural i els accidents geogràfics que conformen el seu entorn.

Pel que fa a la delimitació del BIC (monument i zona arqueològica), i per la pròpia naturalesa del monument, es fa del tot imprescindible incloure dins la delimitació tant els elements arquitectònics com els geomorfològics que configuren i donen sentit a l'existència de la fortificació a l'indret on es troba. Per tant, la de limitació de BIC del Castell, inclou no tan sols el límit que conformen les muralles sinó que arriba fins a la base del penya-segat on s'implanta i que serveixen de suport a les seves estructures, implantació que feia d'aquest un lloc quasi inexpugnable.

El bé d'interès cultural ocupa una extensió aproximada de 30440 m2.

Pel que fa a la delimitació de l'entorn de protecció, i amb la intenció de preservar les característiques d'implantació del Castell de Santueri, que per altra banda són les que li confereixen gran part de la seva singularitat, s'estableix un àrea que possibilita la correcta percepció del castell, i des del castell, com a element integrat en el territori on s'ubica, i per tal de preservar la relació existent entre el bé i el medi físic on es localitza.

A l'hora d'establir l'entorn, un dels principals criteris han estat les visuals del monument des del seu espai circumdant, i com se percep aquest des de la fortalesa. No sols perquè des de l'espai delimitat es visualitza i interpreta el castell en el seu context paisatgístic, sinó perquè aquest territori respon a la seva vinculació històrica, ja que són part del paisatge percebut des del monument, i aquelles des de les quals el castell i el seu penya-segat es poden visualitzar en la seva integritat. En aquest sentit cal remarcar que, a l'hora d'establir l'àmbit, i donat les característiques, funcions i implantació del monument, aquest s'ha vist modificat per tal d'incloure l'espai on qualsevol agressió o alteració d'aquest paisatge pogués repercutir negativament a les visuals o als valors patrimonials del bé.

Per tant, s'inclou dintre de l'àmbit de delimitació de l'entorn del monument els vessants nord-oest, nord-est i sud-est fins al camí que els limita segons ve grafiat al plànol que s'adjunta. Respecte de la cara sud-oest el límit es correspon amb la carena que separa els vessants nord-est de la sud-oest del Puig de l'Envestida.

L'entorn de protecció ocupa una extensió aproximada de 776175 m2.

ANNEX II

Planimetria.

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2013/139/840517

